

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17
 Naročnina četrletno 15 Din
 za pol leta 30 Din
 za vse leto 60 Din
 Posamezne številke 1.50 Din
 Za inostranstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 14. avgusta 1936.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17
 Poštočkovni račun:
 Ljubljana št. 16.176
 Rokopisov ne vračamo
 Oglasi po tarifu
 Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Jugosloveni — roko proč od slovenskih kulturnih stvari

I.

Slovenstvo je oživel, se bo ohranilo in se bo razmahnilo iz duhovnih vrednot: kulturne dobrine so tiste korenine, iz katerih je zrastle tudi slovensko politično življenje. Če bi ne bilo prepoveditelskega kroga Žige Zoisa in za njim Prešerna, Bog ve koliko klavrnejše bi še bilo l. 1848 za Slovence, ko je že tako samo zaplamtel plamen misli narodne svobode le za kratek čas. Napoleonova Ilirija, ki je bila ustvarjena tako ali tako le iz vojaških vzrokov, ni zapustila v slovenskih glavah posebnih sledi. Pri narodih, tudi manjših, ki so imeli daljše čase samostojne države, je bilo gibalno za politične zahteve njih zgodovinsko državno pravo. Pri nas tega ni bilo. V preteklih dobah so pri nas tudi politiki prihajali iz krogov književnikov in prav ti ljudje so dali prve podlage za politično uveljavljanje Slovencev. Bil je v teh ljudeh navadno idealizem, ki ga je manjkalo drugim slovenskim politikom, ki so vlačili slovenski politični voz po navadi po drobtinah in kompromisih. To je pa hudo vplivalo tudi na ljudstvo samo in je tudi eden izmed vzrokov, da naši ljudje ob velikih zgodovinskih trenutkih niso bili nikoli pripravljeni in ne zmožni za to, da bi sami rešili slovensko politično vprašanje tako, kakor bi ga bil rešil kak drug narod v naših krajih.

II.

Kulturno uveljavljanje je pri nas torej važnejše kot pri drugih narodih. V kulturnih stvareh je pri nas potrebna posebna odločnost. To pa v sedanjih časih še bolj kot kedajkoli prej. Obsoditi je treba vse tisto, ki omahuje in spekulira, ker ni s prepričanjem z nami, pognati je treba iz slovenskega občestva tiste, ki podirajo stebre templja slovenskega kulturnega dela z namenom ali pa iz nepremišljenosti. Slovenci nismo imeli in nimamo Mickiewicza, čeprav bi ga krvavo rabili. Značilno je, da je postal prvi predsednik nove poljske republike umetnik Paderewski.

Le samo kulturna dejavnost je tudi pri nas vez, ki veže vse Slovence v narodno skupnost v vseh štirih državah. Zato je važna »slovenska duhovnost« v slovenski umetnosti za vso našo prihodnost, čeprav jo »Kurenčkova Nežka« ne pojmuje. Prikazni, ki trdijo, da je slovensko ime za slovenske umetnike, če nastopajo v tujini, prepovedano in figure, ki obračajo plašč po vetru in se danes sami sebe imenujejo Slovence, jutri pa zametavajo slovensko ime — naj gredo kamor spadajo, med nas pa gotovo ne. Znana je italijanska pesem: »Va fuori d'Italia, va fuori o straniero« iz garibaldinskih časov. Ne gre pri tem za kakšne »nacionalistične« neumnosti, še manj za primitivni pojmovanje kulturnih stremeljenj, gre za človečnostna načela, načela morale, značajnost in ohranitev narodne samobitnosti, za tiste velike in osnovne podlage, ki jih mora braniti vsak npravstveno razvit človek, čeprav je v bistvu mednarodno usmerjen in pa še prav posebno tak človek.

Kdor med nami ne vidi stvari same in išče v našem kulturnem življenju in gibanju sebe in svojih osebnih koristi, nima prostora v slovenskem kulturnem ustvarjanju. Taki ljudje so šli in naj gredo za Stankom Vrazom!

III.

Pred nekaj tedni je bilo razglašeno, da je spravil vseuč. prof. dr. Izidor Cankar, slovenski umetnostni zgodovinar, skupaj 5 milijone dinarjev za postavitev »Slovenskega umetnostnega doma«. Dr. Izidor Cankar je storil z zasebnimi sredstvi veliko dejanje za slovensko oblikujočo umetnost, gotovo tako veliko kot je pri nas še ni nihče. Velika in sodobna stavba za umetnostne razstave, s sodobno slovensko umetnostno galerijo in stalno prodajalno umetnin bo zrastle v

Ljubljani in to iz zasebnih sredstev.

Čakali smo nalašč nekaj tednov, da bi videli, kaj bo rekla na to naša javnost. Ne zaradi časnikov, ki izhajajo pri nas, ampak zato, da bi ugotovili, koliko kulturne in slovenske zavesti imajo še ti ljudje v sebi. Žurnalja pri nas je v splošnem to za nas veliko kulturno dejanje zamolčala — poročal je o ti stvari le »Slovenec« in »Slovenija« — pač pa piše dan na dan jugoslovenska žurnalja o »tragedijah« v Zg. Šiški in »idealistih«, ki so se ponesrečili v planinah ter o avtomobilskih in kolesarskih nezgodah itd.

Našel se je pa v Ljubljani list, ki je ošvrkal postavitev »Slovenskega umetnostnega doma« v Ljubljani. Bil je to jugoslovenski časnik »Slovenski Narod« v Ljubljani.

IV.

Jugoslovenski »Slovenski Narod«, ki izhaja v Ljubljani, je priobčil 22. julija t. l. sestavek z naslovom: »Dom moderne umetnosti in umetniki brez doma«. Oče tega sestavka se ni podpisal, zato ne vemo, kdo da je in gre stvar na račun tega jugoslovenskega časnika samega. Sestavkar napada mecene, ki so omogočili s svojim denarjem zidanje slovenske umetnostne razstavjalnice in slovenske sodobne galerije ter jim odreka pravico, da bi smeli to, ne da bi njega ali ne vemo koga vprašali, če smejo s svojim (ne javnim, torej občestvenim) denarjem postaviti dom za sodobno slovensko umetnost. Piše namreč dobesedno: »... toda če gre za ustanovitev kulturne ustanove, ki naj bi služila splošnosti, zadeva ni več zasebna, ne glede na to, kdo jo zida.« Mož besediči dalje, da ga vsi razlogi, ki jih imajo ustanovitelji in zagovorniki doma slovenske sodobne oblikujoče umetnosti, niso prepričali (kakor da bi se kdo zanj sploh zmenil!), da je treba dati za zidanje reprezentativne palače milijonsko vsoto. Piše možakar, da so slovenski oblikujoči umetniki (mogoče da so dravobanski, v resnici slovenski umetniki pa ne!) največji nasprotniki tega bahaštva; z »bahaštvom« misli možakar tudi na zunaj dostojno stavbo. Naprej pravi, da opozarja na nesoglasje, da so umetniki brez strehe in da bo bahaška palača moderne umetnosti prav za prav brez umetnin. Imeli da bomo reprezentativno palačo, v nji pa ne bomo mogli razstavljati reprezentativnih umetniških del, dokler bodo naši umetniki životarili brez koščka kruha, dokler ne bodo ustvarjeni osnovni pogoji za razvoj naše umetnosti itd. itd. Naposled sestavkar v jugoslovenskem »Slov. Narodu« zabeli svojo modrost še s trditvijo, da ne bi smeli o stvari molčati tisti, ki odločajo o naših umetnostnih zadevah, čeprav je — in prav zaradi tega — zadeva v zasebnih rokah, kajti »zahtevati smemo, da se denar za kulturne namene porabi umno ter smotrno ne glede na to, kdo ga daje«.

Tako so pozdravili jugosloveni največje mecenstvo dejanje, ki je bilo pri nas storjeno. Zanje je postavitev doma slovenski oblikujoči umetnosti bahaštvo. Če in za kaj daje slovenski mecen, o tem hočejo odločati jugosloveni, ne smel bi pa tisti, ki daje iz svojega. Izmišljajo se, da so slovenski oblikujoči umetniki zoper to, da kdo iz zasebnih sredstev postavi za njih umetnost streho in celo dostojno streho.

Slovenci nismo imeli in nimamo dosti mecenov. Kar je bilo in je, so bolj drobtine. Če se pa najdejo ljudje, ki jim slovenska kultura ni nadležna muha in zanjo v resnici store več kot bi v naših razmerah kdo pričakoval — udari jugosloven izza plota po njih. Zahteva od njih, da naj porabijo svoj denar »umno in smotrno« — ker ga po njegovi pameti porablja neumno in brez smisla, če ga dajejo za slovensko oblikujočo umetnost in za razcvet slovenske kulture.

Da je treba najprej umetnikom pomagati, češ

da nimajo kruha, je v tem primeru neverjeten napad, ki je vreden jugoslovenske pameti. Ali bodo imeli pravi oblikujoči umetniki manj naročil in bodo prodali manj svojih del, če bo v Ljubljani stalna prodajalna slovenskih umetnin, ki ne bo izkoriščala umetnikov, ker ne bo zahtevala dobička zase, pač pa bo imela tudi med občinstvom več zaupanja kot zasebni trgovci? Kolikor toliko razumen človek ve, da bo »Slovenski umetnostni dom« stalno budil med občinstvom zanimanje za slovensko oblikujočo umetnost in s tem gladil pot umetninam med kupce in ljudstvo. Naši oblikujoči umetniki bodo le takrat bolj izhajali, če bo večje zanimanje za umetnost in s tem večja potreba po umetninah in če bodo seveda njih dela dobra in po primernih cenah.

Vprašamo sedaj: Ali bi bil kje drugod med kulturnim svetom mogoč tak napad kot ga je zagrešil jugoslovenski časnik pri nas? Ali bi pustili drugod na tak način ubijati mecenstvo? Ubijmo še zasebno mecenstvo, ki se je komaj prikazalo, si mislijo. Tako bo jugoslovenarstvo slavilo zmago.

Jugoslovenom bi bilo, kakor sledi iz sestavka v ljubljanskem »Slovenskem Narodu«, prav, če bi ne zidali »Slovenskega umetnostnega doma« v Ljubljani, če bi slovenska oblikujoča umetnost gostovala v kakšni podrtiji, da ne bi bilo »bahaštva«, da bi slovenske umetnostne razstave že zaradi razstavnega prostora bile brez efekta. Jugoslovenom in »Slov. Narodu« bi bilo vseč, če bi slovenske moderne galerije ne bilo.

Ljudem, ki se vtikajo v slovenske kulturne stvari in pisarijo sestavke kot smo ga omenili, ni prav, da žrtvuje zasebnik nekaj milijonov za slovensko kulturo. Po logiki sestavkarja v »Slov. Narodu« naj bi mecen vzel raje svoj denar, ki so ga namenili za »Slovenski umetnostni dom«, nazaj. Kam pa naj denejo nato ta svoj denar, tega jim pa celo človek, ki je zagrešil sestavek »Dom moderne umetnosti in umetniki brez doma«, ne bo mogel z uspehom ukazovati!

V.

Nismo napisali tega sestavka za to, da bi branili pred jugoslovenskim »Sl. Narodom« ustanovitelje slovenske moderne galerije in razstavne palače ter delo in trud g. dr. Izidorja Cankarja. Tudi ne vemo, če bo pričujoči sestavek g. dr. Izidorju Cankarju prav ali ne. Napisali smo te vrste zato, da bi pomagali razčistiti ozračje, ki nam lega vsem na prsa, zato da bi priklicali veter, ki bi zapihal nad našo zemljo in odnesel pleve od nas.

Ljubljanski list »Sl. Narod«, ki izhaja v Ljubljani in se n. pr. v sestavku »Kaj zanima Ljubljančan«, ki ga je priobčil 31. 7. t. l., norčuje tudi iz del prvega slovenskega arhitekta, ki se trudi z rimskim zidom in njegovim oblikovanjem — naj kar prinaša take imenitnosti kot so njegove »Razne in grozotne z Ilirije«. V tem sestavku z dne 25. 7. t. l. je prav zabaven pododstavek: »Dovtipi o norcih so aktualni in v modi«. O slovenskih kulturnih stvareh naj pa ne piše več, ker v njegove predale ne spadajo.

Slovenstvo in slovenska kultura se bosta pa razvijala v kljub jugoslovenom in slovensko kulturno prizadevanje bo, če bo šlo po pravi poti in se bo otreslo zajedalcev in plev — preokrenilo tudi miselnost slovenske politike v boljšo smer.

Dr. J. R.-i.

Ali ste poravnali naročnino?

D—r: Sadovi strankarske prismuknjenosti

S Petrom poživljena JNS se mnogo trudi, da bi izzvala sklepanje »narodnega predstavnštva« o noveli k občinskemu zakonu, ki naj bi uvedla baje tajno glasovanje.

Vsi ti naporji se utemeljujejo s poudarjanjem, da se ni bati, da bi senat onemogočil izglasovanje takega zakona, nasprotno, da ga bo potrdil z vsemi glasovi, ali z drugimi besedami: JNS ponuja poročstvo za to, da bo senat obsodil svojega otroka iz leta 1952, namreč takratni občinski zakon. Povod tem naporom je bila v časopisju opažena izjava aktivnega ministra, da se vlada obotavlja predložiti politične zakone, ker nima v senatu večine in utegne senat namere vlade prekucniti.

Če si s premislekom ogledamo ta lov za jabolkom, ki je bilo zrelo že 24. junija 1955, se bomo naglo prepričali, da ga je treba imenovati drugače: gre v resnici samo za vednost, kako daleč se je že skrhal vpliv JNS v senatu. Ponudba z ene strani in obotavljanje z druge strani sta samo obleka tega lova: vsaka stran se nadeja, da se ne izkaže mogočnost tistega, za kar se zastavlja. Vpliv JNS v senatu, čisto strankarsko vprašanje, torej niti ne pravo politično vprašanje, pa je resnično jedro. Razluščimo to jedro.

Senat je glasoval zadnjič poimensko, ko se je moral odločiti, ali odobri iz spodnje zbornice že izglasovani finančni zakon za leto 1956-57 tako, kakor je bil tam izglasovan, ali pa ga spremeni po predlogih kluba senatorjev JNS. To je bilo konec marca. Takrat so našli 78 glasujočih in 12 molčečih senatorjev, od slednjih dva na hodniku. To daje 90 mož: več kot 92 pa ta čas senatorjev tako ni. Udeležba je bila torej vzorna. Kakor je že znano, je polovica senatorjev neposredno imenovanih, polovica pa posredno, t. j. to polovico so »izvolili« imenovani poslanci, banški svetniki in predsedniki občin. Prav tako je znano, da se zastavlja senat in obratuje po zakonu o volitvah senatorjev in o poslovnem redu senata, toda ker se dandanes rojstine letnice kočljivih zakonov predstavljajo včasih v bolj vsečne dobe, velja zapom-

Opozarjamo in vabimo

»Slovenija« je začela izhajati v najtežjih časih, ko je bila vsaka svobodna beseda popolnoma zatrita. Mnogi se je niso upali naročiti, drugi so jo dobivali v ovitku. Vzdržala je, vzdržala s pomočjo naročnikov. Drugih virov ni imela. Dostikrat je šlo težko, celo prav težko, a šlo je. Sedaj izhaja že peto leto. Še vedno se bori s težavami. Ne bomo prikrivali: nekaj ji je škodovalo lansko znižanje plač, nekaj stavka v tiskarski stroki, ko je morala za več mesecev prenehati. Uredništvo in uprava se trudita, da izgubljeno kolikor mogoče popravita. Je pa to tudi stvar naših naročnikov in prijateljev, predvsem tistih, ki so nam od vsega začetka zvesti. Te prosimo v prvi vrsti, da nam priskočijo na pomoč z nabiranjem novih naročnikov. Dobrodošli so nam tudi samo naslovi takih, ki z mislijo, ki jo zastopa »Slovenija«, soglašajo, pa nanjo še niso naročeni! Pošljite nam jih. Oglasilo se je sicer že mnogo novih naročnikov, a še vedno ne toliko, da bi lista obstoj bil popolnoma zagotovljen. Vabimo prav posebno mladino, ker prav njej utira list pot v boljšo bodočnost.

Joka Žigon: Kadar se utrga oblak

Drama v 3 dejanjih. Ljubljana 1956.
Slovenska založba.

Zadnja leta se je v slovensko dramatiko uvrstilo nekaj novih imen. Mlada generacija, ki se je v povojnem ekspresionizmu največ izživljala v liriki, nato pa prešla v epiko, se je s precejšnjim uspehom začela uveljavljati tudi v dramatiki. In kakor so v liriki in epiki vplivali nanjo poleg tujih pisateljev zlasti domači, kakor v liriki Prešeren in slovenska moderna, v epiki pa naši romantični in poetični realisti, tako moremo v dramatiki opaziti močan vpliv Cankarjevega deloma romantičnega, deloma socialnega dramskega snovanja. Ta vpliv pa žal ni bil vedno najboljši. Nekateri so Cankarjevo globoko socialno občutje, izvirajoče iz ljubezni do človeka, hote ali ne hote zamenjali z izrazito neumetniško tendencioznostjo, kar pa je bilo Cankarju vedno tuje in odvrtno. Res je sicer, da mora vsaka umetnina nujno izraziti neko določeno idejo, toda ta ideja mora izvirati iz narave oseb in iz dejanja, ne sme pa biti v delo umetno vnešena. Umetniška oblika ne sme biti samo plašč tendenci, temveč mora ta izhajati iz umetnine same.

Prav v tem vidim največjo vrednost Žigonove drame. Tudi njegova drama poudarja prav v smislu umetniške ljudske igre idejo, da ne

smemo zgraditi našega življenja na krivicah, nepoštenosti, laži, neodkritosrčnosti, moraličnem in gospodarskem posilstvu, toda ta ideja izvira v dramati iz značaja oseb, zlasti pa še iz dejanja samega.

Vsebinska je v kratkem ta-le: V manjšem podeželskem trgu živi lesni trgovec, posestnik in in-dustrijec Jakob Kalan, ki si je znal ustvariti z brezobzirnostjo, ki se ni strašila pred ničemer in nikomer, lepo lesno industrijo in elektrarno. Toda v letih krize se zamaje njegovo na krivicah zgrajeno bogastvo, in upniki, zlasti grbasti trgovec Izda in domača hranilnica začno pritiskati na Kalana vedno huje. V Kalanu se pod vplivom nesreče začne oglašati vest, in da bi rešil sebe težke more, ki ga preganja, skuša popraviti, kar je še mogoče. Na dvoje zida svojo bodočnost in bodočnost družine: na velika nova naročila, ki so mu obljubljena in ki naj ga rešijo gospodarsko, ter na žnitev svojega sina Lojzeta z Lenko, hčerko svojega prvega žagarja Andreja. Temu je namreč pred davnimi leti uničil očeta, še prej pa prisilil svojo sedanjo ženo Ano, ki je ljubila Andreja, da se je poročila z njim. Po raznih težkih ovirah, ki onemogočujejo uresničitev njegove misli, se že skoraj zdi, da se bo vse srečno izteklo. Dobil je velika naročila, dež, ki grozi s povodnjico uničiti žago in elektrarno, preneha, žena se vsaj na videz vda v ženitev sina Lojzeta z Andrejevo Lenko; toda visoko v hribovski dolini se je utrgal oblak,

»Ti dve tretjini« senatorjev sta poslali v boj in v razpravo zaradi interpelacije zelo demonstrativno figuro: Banjanina.

Okus namer kluba senatorjev JNS je bil razločen, toda tudi zelo sporen. Banjanin je govoril pred bitko in po bitki, t. j. pred odgovorom in po odgovoru dr. Stojadinovića, in je govoril vehementno, kakor zna govoriti med namišlimi politiki samo tak.

V končnem izvajanju je gromovnik z živimi in spečimi odgovornostmi izjavil, da se z odgovorom dr. Stojadinovića ne zadovoljuje, vendar pa — tu se začne zanimivost za nas — ni predlagal senatu ničesar določenega, zlasti ne, ali naj senat glasuje o zadovoljstvu Banjanina ali ne. Interpelacijska debata, sprožena od kluba senatorjev JNS na račun »državnega in narodnega edinstva«, se je razpršila v pesku in se izdala kot tehtanje korajže tistih, ki so podpisali še 11. novembra 1955 interpelacijo, o katerih pa konec marca 1956 ni bilo več gotovo, se-li svojega podpisa spominjajo. In pri tem tehtanju korajže je zmanjkalo korajže samim prirediteljem epizode, da si niso upali dati zadeve v glasovanje.

Pripravljanje nasprotnika na to, da nekaj pripravljaj, je čudovita strategija. Banjaninov in njegovih »dveh tretjin« v senatu in drugje klavno sklenjeni »podvig« je izzval sila poučen odmev, ki ga predstavlja govor senatorja Gjorgjevića, prejšnje čase bana v Makedoniji. Ta senator se je poleg neresnega sklepa svojih izvajanj vendar povzdignil do dveh resnic, ki postavljata izrazoslovje in prakso »dveh tretjin« brez Banjanina in z njim tja, kamor spadata: med staro, neuporabno železo.

Širite naš list „Slovenija“!

Seveda ni imel Gjorgjević nobenega uspeha pri edinstvujočih. V proračunski debati je govorilo iz kluba senatorjev JNS dvajset mož, toda ne o finančnem zakonu in proračunu, temveč o »državnem in narodnem edinstvu«, in vsak od te dvajsetorice je podal drugačno formulo tega gesla, tako da je bila ploha državotvorcev preprosta tekma, kako bo lahko vsak isto geslo drugače razložil. Poročstva za pravilnost razlage kajpada ni dal niti eden, ker daje tako poročstvo samo — oblast.

Po tako koreniti pripravi je morala javnost z gotovostjo računati, da bo finančni zakon s proračunom propadel z dvetretjinsko večino. Ali glasovanje je podalo razmerje 41 proti 57 in 12 ne-

smemo zgraditi našega življenja na krivicah, nepoštenosti, laži, neodkritosrčnosti, moraličnem in gospodarskem posilstvu, toda ta ideja izvira v dramati iz značaja oseb, zlasti pa še iz dejanja samega.

Vsebinska je v kratkem ta-le: V manjšem podeželskem trgu živi lesni trgovec, posestnik in in-dustrijec Jakob Kalan, ki si je znal ustvariti z brezobzirnostjo, ki se ni strašila pred ničemer in nikomer, lepo lesno industrijo in elektrarno. Toda v letih krize se zamaje njegovo na krivicah zgrajeno bogastvo, in upniki, zlasti grbasti trgovec Izda in domača hranilnica začno pritiskati na Kalana vedno huje. V Kalanu se pod vplivom nesreče začne oglašati vest, in da bi rešil sebe težke more, ki ga preganja, skuša popraviti, kar je še mogoče. Na dvoje zida svojo bodočnost in bodočnost družine: na velika nova naročila, ki so mu obljubljena in ki naj ga rešijo gospodarsko, ter na ženitev svojega sina Lojzeta z Lenko, hčerko svojega prvega žagarja Andreja. Temu je namreč pred davnimi leti uničil očeta, še prej pa prisilil svojo sedanjo ženo Ano, ki je ljubila Andreja, da se je poročila z njim. Po raznih težkih ovirah, ki onemogočujejo uresničitev njegove misli, se že skoraj zdi, da se bo vse srečno izteklo. Dobil je velika naročila, dež, ki grozi s povodnjico uničiti žago in elektrarno, preneha, žena se vsaj na videz vda v ženitev sina Lojzeta z Andrejevo Lenko; toda visoko v hribovski dolini se je utrgal oblak,

oddanih glasov. Dvetretjinska večina je izginila. Podpredsednik kluba senatorjev JNS Simonović je odpovedal in je že v debati obljubil ne enemu izmed senatorjev, da bo prestopil v delovni klub senatorjev, ki mu predseduje bivši podpredsednik kluba senatorjev JNS, Simonović. Od 11. novembra 1955 do konca marca 1956 je padla torej dvetretjinska večina od 61 na 41, kar bi pomenilo, da se staja vsak mesec četvorica senatorjev. Če se bo v vročih poletnih mesecih, ko se topijo še vse drugačne stvari, kakor samo senatorska prepričanja, tajanje nadaljevalo v istem obsegu, kakor pozimi, bo do 20. oktobra 1956 odpadlo $7 \times 4 = 28$ senatorjev, z drugimi besedami: v jeseni bomo skoraj že na prstih presteli vse senatorje kluba JNS.

Kongres JNS je poostiril položaj v tej stranki še vse bolj, kakor bi ga poslabšalo preprosto tajanje pripadnikov stranke v senatu. Zgledu Simonovića ne sledijo namreč samo navadni člani kluba, temveč sarže. V zadnjem času pišejo že o samem predsedniku kluba senatorjev JNS, Timotijeviću, da se je umaknil. V resnici se ni udeležil seje izvršilnega odbora, čeprav je bil tisti čas v Belgradu. Vse kaže, da je rodila kandidatura Živkovića vprav nasprotni nasledek, kakor ga je hotela roditi: namesto da bi preprečila odpadanje senatorjev, ga je pospešila. To odpadanje nam pa tudi razloži, zakaj se JNS trudi doseči predložitev političnih zakonov in da obeta ugodno glasovanje: JNS si hoče popraviti položaj z optičnim uspehom, si hoče prilastiti zasluge ob zakonih, katerih vzrok je ona sama.

Razmerje glasov za časa sklepanja o finančnem zakonu in proračunu v senatu, določno prerokovanje dr. Stojadinovića na račun trdnosti prepričanja senatorjev kluba JNS, nam pove, da se vrši v senatu natanko isti proces, kakor se je izvršil v spodnji zbornici po Jevtičevem padcu. Če se je proces v spodnji zbornici izvršil mnogo hitreje, je treba to pripisati izključno le sladkostim, ki so zvezane z mandatom v senatu, z onim v spodnji zbornici pa ne.

To bi bila ena stran — lova, ki naj opraviči zadrževanje obetanih reform. Druga stran lova ni nič boljša. Ne glede na slovesno zatrjevanje, da bodo ljudje iz JNS podprli napovedane reforme — to zatrjevanje štejemo za varanje, ker so isti ljudje prav tako razglasili, da morajo reforme služiti osnovnemu vodilu njihovega strankarskega programa — menimo, da nobena politična stavba ne sme vezati izpolnitve obetov na dani politični položaj, posebno pa ne obetov, ki niso bili izrečeni pogojno, pa tudi ne za nedoločeni čas pozneje, temveč za takoj in nepogojno. »Slovenija« je že lani opozorila na nevarnost zapletanja v predpise, ki jih je ustvarila JNS, da »očuva državo«, ker so ti predpisi vsi povprek sadovi strankarske prismuknjenosti. Zato smemo danes mirno zapisati, da je odlašanje z izpolnitvijo tudi tak sad, ki je dozorel že tako, da bo tolkel vse, ki so se zapletli, pa naj se obeti izvršijo ali ne. Tega ne bo preprečilo niti šepetanje o močni roki, ki jo obetajo kot strašilo.

Spominjajte se tiskovnega sklada tednika „Slovenije“

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in nračnosti, prosimo, da podprejo razširjevanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za

tiskovni sklad našega tednika „Slovenije“

nove vodé navale na jez pri elektrarni in uničijo vse. Andrej pa, ki se je pri reševanju pobil do smrti, izda v predsmrtnih bolečinah, da je Lojze njegov sin, in tako je razdrta tudi bodočnost mladih. Lenka gre v vodo, Lojze zapusti hišo. Kalanova misel, ki naj bi ga očistila, je propadla. Življenje, ki je bilo zgrajeno na krivicah, je uničeno in je zahtevalo še novih nedolžnih žrtev. Snovno je drama torej dovolj bogata, dasi seveda ta kratki pregled niti malo ne more pokazati nad vse zanimivih podrobnosti (n. pr. že v ekspozičiji, ki je zelo dobra), ki vzbujajo v bralcu slutnje in povečujejo njegovo zanimanje za razplet dejanja. Pisatelj je uporabil polno zavirajočih elementov, poleg tega pa znal z raznimi zunanji sredstvi (n. pr. padanje dežja, prenos zunanje katastrofe za oder) tako poživiti naše zanimanje, da nestrpno pričakujemo razrešitve. Zelo posrečeni so tudi zaključki posameznih dejanj.

Zanimivo je, da je zgradil pisatelj igro strogo pa klasicističnem načelu dramskih enot. Dejanje se odigra v nekaj urah v istem prostoru. Osebe so dobro označene. Dialog je zelo živ in naraven, le tu pa tam preide Kalan v nekaj zanos, ki se mi zdi prepoetičen. Jezik je sočen, lep in pravilen, kar žal pri mlajši generaciji večkrat pogrešamo.

Želim in upam, da bo Žigonova drama kmalu doživela krst na odru. Prepričan sem, da me vpričožitve ne bo prisilila, da bi spremenil o igri svoje mnenje.

—vek.

Namesto da bi rešili rešujejo...

»Kmetški list« priobčuje v letošnji 52. številki na uvodnem mestu sestavek o Stjepanu Radiću. Potem ko ga je pohvalil, skoraj ko da bi bil člen centralistične Jugoslovenske nacionalne stranke, zatrjuje h koncu, da moramo (Radićevo) delo obnoviti ter mu pripomoči do končne zmage na Hrvaškem, v Srbiji in Sloveniji...»

To piše tisti »Kmetški list«, čigar zapovedniki so pripadali in še pripadajo stranki, ki je Radića za živih malila, preganjala, zapirala.

Tako piše list, ki so njegovi ljudje ne samo v diktaturi, ampak tudi pred njo slovesno zatajili Radićev program, ki so pomagali Živkovičevemu absolutističnemu režimu, ki je hrvaško vprašanje tako rešil, da je prepovedal govoriti o njem, ki so sedeli v vladi ali okoli nje, ko je ta zaprla dr. Mačka, pravega naslednika Radićevega v hrvaškem narodu.

Zato pa je popolnoma v redu pri tej čudni miselnosti, če hvali »Kmetški list« na tretji strani iste številke Petra Živkovića, tega največjega antipoda Radića, ki si ga je sploh mogoče misliti. Nasprotnika ne samo v načelih in taktiki, ampak tudi že po tem, kako sta oba stopila v politično življenje.

Radić je prišel od spodaj, zaupanje ljudskih množic ga je dvignilo in postavilo za vodnika, in to zaupanje si je pridobil Radić z dolgoletnim delom za ljudstvo in njegovo prebujenje.

Kajti ljudstvo, zlasti slovensko in hrvaško ljudstvo, mu ne zaupa, in če je kdaj imel priložnost, da si to zaupanje pridobi, je to priložnost sijajno zamudil.

Daruite za tiskovni sklad „SLOVENIJE“

Naj še omenimo h koncu, da beleži »Kmetški list« kot posebno politično razodetje Živkovičevu izjavo na seji izvršilnega odbora JNS, s katerim smo se pobavili že v zadnji številki, da je namreč

Opazovalec

Aforizmi

Stranke, ki so bile z ukazom ustanovljene, se lahko tudi z ukazom razpuste.

Čim manj ima stranka načelnega programa, tem bolj poudarja disciplino.

Moč politične stranke se ne meri po številu tistih, ki od nje kaj pričakujejo, ampak po številu tistih, ki so pripravljeni zanjo kaj žrtvovati.

»Politična pesem, fej, grda pesem,« je vzkliknil pesnik pred sto leti, kaj bi rekel šele sedaj.

Značilno za fašistične stranke je slepo zaupanje v vodjo in prepričanje, da je boljša najslabša njegova vlada, kakor najboljše nasprotna.

Včasih smo ločili meščansko, krščansko in socialno demokracijo, sedaj pa ločimo avtoritativno, pogojno, odloženo in jugoslovensko demokracijo.

Zaradi razširjanja časnikarstva človeški spomin vedno hitreje peša, vendar za razvoj naših političnih strank in ljudi še mnogo prepočasi.

Popolna svoboda je nemogoča, mogoča je pa jasna službena objava, koliko je svobode.

Radić

Politična in dušeslovna osebnost Stjepana Radića je precej sporna. Saj so si ga zadnje čase začeli lastiti celo jugosloveni, prav kakor si laste naši dravobanci Prešerna in celo Cankarja. Pri Radićevem temperamentu je to vsaj deloma razumljivo, ker se dajo posamezne in iz celotnega dela iztrgane izjave različno razlagati, zlasti če se to razlaganje vrši že vnaprej z določenim jugoslovenskim namenom.

Dobro oznako Stjepana Radića je podal »Obzor« dne 8. t. m. o priliki zadušnice za Radićem v hrvaških cerkvah. Zgodovinski njegov pomen primerja s pomenom Starčevića, Kvaternika, Strossmayerja in Račkega. Bil je pravi voditelj Hrvatov, ker je v odločilnih trenutkih s svojim delom in svojimi mislimi dajal smernice ne samo političnemu, ampak tudi socialnemu in kulturnemu življenju Hrvatov. »Njegovi nasprotniki so mu največ očitali, da je nemiren duh brez stalne črte, da se je navduševal tako za republiko ko za monarhijo, za jugoslovenstvo ko za hrvaštvo in so se čudili, da mu je hrvaško ljudstvo sledilo tako takrat, ko je bil v zaporu, kakor takrat, ko je bil minister. To silno moč nad najširšimi ljudskimi sloji so razlagali kakorkoli, tako z njegovo genialno demagogijo kakor z njegovim obširnim znanjem in spretnostjo, samo niso našli pravega razloga, a ta je bil, da so Hrvatje verjeli Radiću, da mu je edini namen izvojevati Hrvatom svobodo in pravico, verjeli so mu pa, ker so ga videli že kot mladeniča v boju zoper Khuena v ječah in pregnanstvu, verjeli so mu hrvaški kmetje, ker so videli, da hočeta brata Radića ures-

treba »hrvaško vprašanje rešiti na najbolj pravičen način.«

Samo nekaj prav preprostih vprašanj na kmet-skolistovski pamet:

1. Ali ni imel Živković dolga leta vso oblast, da hrvaško vprašanje reši, korenito in vsestransko reši?

2. Ali ni že Živković nekoč »rešil« hrvaškega vprašanja, to se pravi, ali ni on sam zatrjeval, da ga je »rešil«?

3. Mar ni »Kmetškemu listu« prav nič znano, da so bili Hrvatje pod Živkovičevu vlado ravno zaradi »sijajne« Živkovičeve rešitve hrvaškega vprašanja bolj nezadovoljni kakor kdaj prej, tako da je moral Živković voditelje Hrvatov zapreti, da bi tako na zunaj zadušil ogorčenost in odpornost hrvaškega naroda?

4. Ali ima »Kmetški list« Živkovića za toliko razumnega, da bi bil spričo te velikanske nezadovoljnosti hrvaškega naroda moral sprevideti, da je bilo hrvaško vprašanje prav pod njegovo diktaturo dalje od rešitve, kakor kdaj prej?

5. Kako si »Kmetški list« razlaga, da je Živković kljub temu takrat zatrjeval in dal zatrjevati, da je hrvaško vprašanje rešeno?

6. Iz česa sklepa »Kmetški list«, da je Živkovičeva beseda o potrebi rešitve hrvaškega vprašanja resna in resno mišljena danes, ko nima nobene oblasti, ko pa te potrebe ni čutil, ko je imel vso oblast in bi bil hrvaško vprašanje lahko mimogrede rešil.

7. Kako sploh imenujemo ljudi, ki govore enkrat, da nekega vprašanja ni, drugič pa spet, da je? Ki nočejo stvari zagrabit in rešiti, kadar bi lahko, pa govore na široko o njej, ko jim je vzeta moč in prilika?

8. Iz česa sklepa »Kmetški list«, da naj zapuajo Živkoviću resni, preudarni ljudje, ki mislijo, da so politična vprašanja za to, da se rešijo, ne pa da se rešujejo?

No, vprašanja, na katera ne bo odgovora. Ker ga ne more biti, razen takega, ki postavlja jugoslovenarstvo na glavo.

ničiti tisto, kar je imel kmet samo v teoriji: enakopravnost z meščanstvom, tako da bi kmet ne bil več samo predmet varstva in izrabljanja svojih varuhov.

Radić je bil revolucionar po svojem prepričanju, ker je štel, da je ves družbeni in politični red v Evropi na krivih potih in da ga je treba vrniti k prvotnim krščanskim idejam. Zanj je imela socialna pravica ne samo nraštveno podstavo altruizma, ampak tudi mistično ozadje religije. »Vjera u Boga i seljačka sloga« je izražala njegov pogled na svet. Zato je bil nekoliko v Tolstojevem duhu pacifist in je verjel v zmago misli, prepričan, da je misel močnejša od sile, in zato je sanjal o kmečki Evropi, ki bo ne samo onemogočila vsak imperializem, vsako posilnost in vojno, ampak ki bo tudi preprečila vsako revolucionarno eksplozijo tako politično kakor socialno. Ta vera v misel miru, svobode in pravice je bila tista moč, ki je izhajala iz njega in prebajala na množice, in zato je lahko delal razne poskuse, ne da bi bila ta vera v najširših slojih samo malo omajana.

Izbran fižol

37.

Ljotičevska skromnost

»Otažbina« z dne 18. 6. 1936, št. 118 se razpisuje doslovno tako-le: Dotrajala liberalna demokracija (Ljotičevcem je namreč vsaka demokracija liberalna) i Kominterni maršuju zajedno. Jer znaju: Jediní, koji može, da zavede red, pravdu i blagostanje, je (zdaj sedite!) — Zbor.

38.

Kako gledajo na sodobnost?

Prvi. V »Jutru« z dne 5. 8. t. l. se spominja V. Spindler tragične smrti Janka Lesničarja in vprašuje retorično: Zakaj nima Jugoslavija v svojem 18. letu obstoja v vseh panogah zakonodaje že enotnih zakonov? — V. Spindler je bil »poslanec« za šmarski okraj s seznama Petra Živkovića, pa se nam res čudno zdi, da postavlja on tako vprašanje, namesto da bi kar naravnost povedal že vsem znani odgovor. Podoba je, da ima V. Spindler navado ponavljanja vprašanj. Pred časom je v istem listu vprašal, kako je mogoče, da upokojenci toliko časa po upokojitvi ne dobijo pokojnin. Takrat je bil še »aktiven«. Lahko bi bil tedaj ugotovil, da upokojenci zato ne dobijo toliko časa pripadajoče pokojnine, ker je prvič to potrebno, zato da se izvrši vsa centralistično-unitaristična manipulacija, drugič pa zato, ker še ni nobenemu unitaristu padlo v glavo, da bi izposloval zakon, po katerem dobivajo upokojenci toliko časa prejemke aktivne službe, dokler ni likvidirana pokojnina.

Drugi. V nekem drugem dnevniku pa razvija dopisnik iz Kostanjevice pod napisom »Klevetni-kom kratak odgovor« sledečo misel: »Danes, ko imamo svobodo ljudskega odločanja, svobodo govora in tiska, se najdejo ljudje, ki itd. — Od naše strani bi pristavili, ... da se najdejo ljudje, ki trdijo, da imamo danes svobodo ljudskega odločanja, svobodo govora in tiska.

39.

Pametna opozoritev

V nedeljo, dne 2. 8. t. l. je minister dr. Krek na Vrhnikih med drugim izvajal tudi to-le, kolikor se smemo zanesti na poročilo v ponedeljkovem »Slovencu«: »Pomnite, da pri teh volitvah ne gre samo za gospodarstvo... imejte pred očmi, da so te volitve velikega političnega pomena...« — Menimo, da je prav, ako se da volitvam tisto lice, ki ga res imajo, in prav bo tudi to, če se bo vsem skupinam dovolilo izvajanje istega mnenja. Z.

40.

Čudna praksa

V torek, dne 4. 8. t. l. je prispelo na obisk precej slovenskih delavcev iz Francije. Kdo je skrbel za to, da na Jesenicah še po odhodu vlaka, s katerim so prišli, skoraj nihče ni vedel, da so prišli? Z.

Politične izpovedi

Na banovinski konferenci JNS v Ljubljani dne 9. 8. 1936 je najprej senator Banjanin navzočim jugoslovenom dravske banovine razložil, kakšno demokracijo hočejo JNSarji. Ker je senator Banjanin ideolog in ena prvih avtoritet stranke in ker je, če ne važno, pa vsaj zanimivo in za spoznanje g. Banjanina pomembno to razlaganje, naj ga dobesedno priobčimo:

»Posebno radi govorijo naši nasprotniki z leve in desne, da so prav oni borci za demokracijo, mi pa smo baje sovražniki demokracije. Vi tukaj najbolj občutite to demokracijo. Mi bi radi čuli, da nam gospodje, ki nas tako hudo napadajo zaradi demokracije, obrazložijo načela te demokracije. Ljudje, ki so demokracijo pri nas vzeli v zakup, so znani, da stojijo na hierarhijskem oziroma »führerskem« načelu in da iščejo zaslonbe v avtoriteti. Tako je tudi v Španiji, Belgiji, na Portugalskem, v Avstriji in Italiji, kjer pojejo himno fašizmu. Zato tudi naša domača demokracija vzbuja dvom, da ona nima namena služiti konsolidaciji naše države. Mi hočemo nasprotno Jugoslavijo z iskreno in polno demokracijo. Naj nam gospodje že povedo, kakšno demokracijo hočejo oni imeti! Danes je na svetu cela vrsta demokracij, toda te demokracije niso eno in isto. Demokratski režimi vsakega naroda imajo posebno načela in težnje. Mi hočemo jugoslovensko demokracijo, ki naj služi jugoslovenskemu narodu in njegovi državi, a ne demokracijo, ki bi spravljalna v opasnost obstoj Jugoslavije. Demokracijo, ki bi služila le kot krinka anarhiji in rušenju naših nacionalnih dobrin, odklanjamo.«

Iskreli demokratje vemo, da je demokracija samo ena, več pa je lažidemokracij. Banjaninov govor pa po dosedanji zgodovini te stranke razumemo tako, da je JNS, dokler je v opoziciji, za pravo in polno demokracijo, ker samo ta vleče, če bi se pa zopet dokopala do vlade, bi bila pa za jugoslovensko demokracijo, to se pravi za prepričanje, da prava demokracija spravlja v opasnost obstoj Jugoslavije, in služi le kot krinka anarhiji in rušenju naših nacionalnih dobrin. Zato tudi njegova demokracija vzbuja dvom, težek dvom.

Drugi mislec Juraj Demetrović je globoko razložil, kako jugoslovenska misel ni izčrpana z geslom o državnem in narodnem edinstvu, ona iz edinstva črpa moč za spvedbo korenite reforme, to je z izvedbo korenite decentralizacije (dekoncentracije bi bilo še boljše, op. priobčevalca) vse notranje uprave, gospodarskega in socialnega življenja. To je tako logično, kakor če bi kdo rekel, da iz boljševiškega internacionalizma črpa moč za nacionalno fašistično udarnost.

Naš dravskobanovinski ideolog dr. Kramer pa je raz jugoslovensko unitaristično stališče primerno zaznamoval, kako težko pritiska na nas vse in dravskobanovinsko prebivalstvo posebej gospodarski centralizem.

Senator Ivan Pucelj je zapel krepek slavospev ministru dr. Spahi, on že ve zakaj.

Nacionalistična logika

Dne 4. t. m. se je izrazil general Molla, vodja severnošpanskih upornikov, nasproti časnikarskim poročevalcem med drugim:

»Bili smo seveda od vsega začetka razočarani... tudi nad načinom, kako so nas baskovski narodnjaki izdali.«

Baski so narod, ki imajo popolnoma svojo kulturo in katerih jezik — v nasprotju s katalanščino, ni prav v nobenem sorodstvu s španskim jezikom. Dolgo so se borili za svojo jezikovno in kulturno avtonomijo. Toda nasilna monarhistično-centralistična Španija jim jo je odrekala, v imenu narodnega in državnega »edinstva« seveda. Pač pa jim je dala avtonomijo takoj sedanja vlada. Umljivo je torej, da se Baski prav kakor Kata-

lonci ne morejo ogrevati za upornike, ki bi jim njihove osnovne narodne in kulturne pravice gotovo takoj vzeli ter da stoje raje ob strani vlade, če se tudi svetovnonazorno morebiti bolj ali manj ločijo od nje. V tem stališču jih gotovo tudi utrujuje prepričanje, da bi pomenila zmaga upornikov zmago nacionalističnega fašizma, to je nemir in napetost navzven, nasilje navznoter. Če so torej Baski obrnili upornikom hrbet, so ostali s tem prvič zvesti svojemu narodu, kar je poglavitno, drugič pa tudi vladi, ki jih v tej zvestobi noče motiti.

In če bi delali drugače, bi bili pač dvojni izdajalci.

Kajti vsak narod ima pravico, odreči zvestobo in državljansko pripadnost državi, ki ga izkorišča, zatira in prezira njegov jezik in njegovo izročilo. Tako smo na primer Slovani po pravici odpovedali državljansko zvestobo bivši Avstro-Ogrski in njenim vladarjem, ker so bili popolnoma v službi nemškega in madjarskega raznarodovanja slovanskih narodov. Če bi šla Baskom kaka pravica ali če jim je kdaj šla, jim je šla ta, da so odpovedali zvestobo in državno pripadnost prejšnji absolutistični vladi, ki jim je jemala njihove osnovne narodne pravice, ali da jo odpovedo sedanjim upornikom, če bi kdaj prišli na oblast. Kajti sedanji uporniki niso dejansko nič drugega, kakor strmoglavljena prejšnja diktatorska vlada in njeni opričniki.

Sedaj pa prihaja nacionalistična logika: Ker Baski nočejo izdati svojega naroda in ker nočejo tudi izdati vlade, ki je vsaj za sedaj še nedvomno zakonita, zato so — izdajalci.

Če bi bili pa dvojni izdajalci, zlasti izdajalci svojega lastnega naroda v korist nasprotnikov tega lastnega svojega naroda in v korist tuji bourbonsko-habsburški vladarski rodovini, potem bi bili seveda vzorni domoljubi — v očeh in besedah nacionalistov namreč.

To je logika, ki bi bila vredna občnega zbora kakih jugoslovenskih nacionalistov.

Mali zapiski

Prepovedan list.

Minister za notranje stvari je prepovedal uvažati in širiti v naši državi list »Slovenska Pravda«, ki izhaja v Bratislavi.

»Lepa« navada.

Na nekem oddelku neke javne bolnišnice na Slovenskem imajo nekateri zdravniki navado, da tudi starejše bolnike, posebno take s kmetov, vse vprek tikajo. Manjka samo še, da bi občevali z njimi po navadi terezijanske dobe v tretji osebi; n. pr.: Kaj ga boli, ali: Nič mu ni!

Zavesa v Narodni skupščini.

Za stensko preprogo v novi Narodni skupščini v Belgradu, ki pa še ni dozidana, je vlada odobrila kredit v znesku pol milijona dinarjev.

Propaganda za knjigo na Hrvaškem.

Matica Hrvatska je začela z ustanavljanjem pododborov po raznih krajih z nalogo, da vodijo med preprostim ljudstvom propagando za hrvaško knjigo. Prvi poskus minute nedelje v Sisku se je prav dobro obnesel. Knjige so prodajali javno pred cerkvijo in ljudstvo je pridno segalo po njih. Isti dan so predstavniki kulturnih društev v Karlovcu sklenili ustanoviti enak pododbor.

Ofenziva nemškega kapitala.

Zadnji čas je začel nemški kapital prodirati v naše kraje po nekem dobro premišljenem načrtu, ki ima seve tudi politično ozadje. Tako se je te dni osnoval v Nemčiji velik koncern, ki sodeluje v njem več industrij in bank. Začeti namerava z izkoriščanjem ležišč bakra. V Bosni in Srbiji je že odkupil več zemljišč in koncesij za izkoriščanje bakrenih ležišč. Mobiliziral bo 250 do 500 milijonov Din. V tujino bodo spet romali milijoni, ki jih bo prislužil naš človek. Kaj pomagajo pozivi, da naj kupujemo domače blago, če pa na drugi strani teče narodno premoženje v rekah iz države. Kapital je lahko mednaroden, njemu so odprta vrata povsod; le ljudstvo mora biti »nacionalno«.

Slovinci v zasedenem ozemlju.

Slovinci v Julijski krajini se pridno gibljejo. Njihovi najboljši prijatelji so italijanski delavci, ki se s fašizmom ne bodo nikdar sprijaznili. Pritiska na nemško narodno manjšino je nekoliko popustil, zato se je pa povečal na slovensko in hrvaško. Zadnji čas se zopet množe aretacije. Navodila dobivajo fašistične oblasti od berlinske centrale, ki ima povsod svoje zaupnike. Ti nastopajo kot prijazni svetovalci, zraven pa delajo načrte za most od Belta do Adrije.

Opozorjamo.

Današnji številki smo priložili prospekt Slovenske založbe za Žigonovo dramo »Kadar se utrga oblak«, o kateri tudi prinašamo oceno v podlistku. Delo toplo priporočamo v nakup!

Urednik in izdajatelj: Karel Andreč v Ljubljani.

Vodja

Spisal srbski Radoje M. Domanović. — (Nadaljevanje.)

Drugi dan se je zbralo vse, kar je imelo pogum odriniti na daljno pot. Nad dvesto družin je prišlo na določeno mesto, ali malo jih je še ostalo, da čuvajo staro ognjišče.

Žalostno je bilo pogledati to maso bednega prebivalstva, katero je kruta usoda pripravila do tega, da zapušča kraj, v katerem so se rodili in v katerem so grobovi njihovih prednikov.

Njihovi obrazi so bili koščeni, onemogli, ožgani od sonca; trpljenje je v dolgem nizu let puščalo bridke poteze na njih in dalo izrazu sliko bede in bridkega obupa. Toda v tem trenutku se je prikazal v njihovih očeh prvi žarek nade, pa tudi žalosti za domačijo. Marsikateremu starcu se je vtila solza po zgrbačenem licu, vzdihnil je obupno, obračal glavo z neko zlo slutnjo in rajši bi bil ostal in počakal še kak dan, da bi tudi on pustil kosti v tej grudi, kakor pa iskal boljše domačije; mnoge od žen so na glas ječale in slovo jemale od umrlih, katerih grobove zapuščajo; možje so se trudili, da se ne bi tudi sami raznežili, in klicali: »Dobro, dobro, ali hočete, da še dalje stradamo v tem prekletem kraju in da živimo po teh goličavah?« Toda tudi oni sami bi bili čisto radi ponesli ves ta prekleti kraj in svoje bedne kočice s seboj, če bi jih bili mogli.

Vpitje in trušč kakor v vsaki masi. Razburjeni so bili možje in žene, in tudi otroci, ki so jih matere nosile, zavite v cunje na hrbtih, so zaihteli; še živina se je nekako vznemirila. Živine so imeli malo, toda vendar je bilo nekaj kravic, nekaj mršavih, kosmatih kljuset z veliko glavo in debelimi nogami, na katere so natovorili na vsakega po nekaj ponev, torb ali po dve vreči preko sedla, da se je revše upogibalo pod bremenom, pa se je držalo s silo pokonci in sem pa tam zahrzalo; drugi zopet so natovorili osle. Dečad je vlekla pse na vrvi. Tu je bilo torej razgovora, krika, psovka, naricanja, joka, lajanja, celo neki osel je dva ali trikrat zarigal, toda vodja ni spregovoril niti besedice, kakor da se ga vsa ta množica in vrvenje nič ne tiče. Pravi modrijan!

Samo sedel je nagnjene glave, molčal in mislil. Le če je kdaj malo pljunil, to je bilo vse. Ali ravno radi takega obnašanja mu je popularnost tako narasla, da je bil vsak pripravljen, kakor pravijo, skočiti za njim i v ogenj i v vodo. Med mnogimi se je mogel slišati približno takle razgovor:

— Oj, srečni smo, da smo našli takega človeka, in Bog ne daj, da bi bili odšli brez njega, zlo in nesreča, propadli bi bili! To je pamet, moj brate! Samo molči, besede še ni izpregovoril! je rekel nekdo in pogledal z vdanim spoštovanjem in ponosom na vodjo.

— Kaj naj govori? Kdor govori, malo kaj misli. Modri človek, razume se — pa samo molči in mnogo misli!... — je dodal drugi in se tudi z vdanim spoštovanjem ozrl na vodjo.

— Seveda, ni lahko voditi toliko ljudi! Res mora misliti, ko je vzel nase tako veliko dolžnost! — je zopet menil prvi.

— — —
Prišel je čas odhoda, čakali so še nekoliko, če se ne bi še kdo premislil, da odide z njimi, toda, ker ni bilo, se ni dalo dalje odlagati.

— Ali naj odrinemo? — so vprašali vodjo. Ta je ostal brez besede.

Za vodjo so se takoj razvrstili najpogumnejši možje, da bi mu bili pri rokah v nesrečnem primeru in da bi ga varovali, da se mu ne bi pripetila kaka nevarnost.

Vodja, čudno namrščen, upognjene glave, je napravil nekaj korakov, mahaje dostojanstveno s palico pred seboj, in množica je krenila za njim in zaklicala nekolikokrat: »Živel, živel!« Vodja je napravil še nekoliko korakov in zadel v plot občinske ograje. Tu je naravno obstal on, obstala masa. Vodja se je malo umaknil in udaril dvatrikrat s palico po plotu.

— Kaj hočemo? — so vprašali.

On je molčal.

— Kaj; kaj hočemo porušiti plot! To bomo! Vidiš, da človek daje s palico znak, kaj je treba delati! — so zaklicali oni, ki so šli takoj za njim.

— Lej vrata, lej vrata! — so zaklicali otroci in pokazali na vrata, ki so stala na nasprotni strani.

— Pssst, mir, otroci!

— Bodi Bog z nami, kaj se godi! — so se križale neke ženske.

— Niti besede, on ve, kaj hoče. Razderimo plot!

V trenutku je zginil plot, kakor da bi ga nikdar ne bilo.

Šli so naprej.

Niso se premaknili sto korakov, ko se je vodja zapletel v velik trnjevi grm in obstal. S težavo se je rešil iz vej in začel s palico mahati na levo in desno. Obstali so vsi.

— Pa kaj je sedaj zopet? so zaklicali oni od zadaj.

— Da naj se razbije trnjevi grm! — so vzkliknili zopet tisti tik vodje.

— Glej poti za grmom! Glej poti za grmom! — so vpili otroci, pa tudi mnogi starejši od zadaj.

— Glej pot, glej pot! — so se posmehovali jezno tisti tik za vodjo. — In kdo ve, kam vodi, vi slepci? Ne morejo vsi zapovedovati. On ve, kam je bolje in bližje. Poderimo grm! Planili so in začeli odstranjevati grm.

— Ojoj! — je zavpil marsikdo, ko se mu je zadril trn v roko ali ga je ošinila iglica po obrazu.

— Ničesar ni, brate, brez truda. Treba se je tudi mučiti, ako mislimo uspeti! — so odgovarjali na to najodločnejši. Po mnogih naporih so prebili grm in odšli dalje.

Šli so kratak čas in dospeli do nekih kolov.

Odstranili so tudi te in šli dalje.

— — —

Malo so prehodili ta dan, ker so morali še nekoliko manjših sličnih ovir premagati, in pri slabi hrani, kar je kateri prinesel s seboj suhega kruha in malo slanine s kruhom, nekateri samo kruha, da bi sem in tja potolažil lakoto, nekateri pa niso niti kruha imeli. Da bi Bog dal še lepo vreme, in da bi vsaj tu pa tam našli kako sadje.

Prvi dan so tako prehodili malo, čutili pa mnogo utrujenosti. Velike nevarnosti se niso pokazale in tudi nesrečnih pripetljajev ni bilo. Seveda se morajo pri tako velikem podjetju take stvari računati med malote: neko žensko je ušini trn po levem očesu, neko dete je udaril kol preko noge, da je tožilo in jokalo; neki starec se je zataknil ob količ, padel in si zvinil nogo; povezali so mu nogo s stolčenim črnim lukom, junaško je trpel bolečine in šel dalje, odločno za vodjo, opirajoč se na palico. (Mnogi so seveda govorili, da stric laže, da si je izvil nogo, da se samo pretvarja, ker bi se rad vrnil nazaj.) Nazadnje je skoraj vsak imel trn v roki ali je bil opraskan po licu. Možje so junaško trpeli, žene so preklinjale čas, ko so odrinile, in otroci kot otroci so seveda jokali, ker niso razumeli, kako bogato se bo poplačala ta muka in bolečina.

Na neizmerno srečo in radost vseh se vodji ni nič pripetilo. Ako hočemo prav reči, so tudi njega najbolj varovali, ali vendar ima človek tudi srečo.

Pri prvi gostilni so pomolili in zahvalili Boga, da so prvi dan srečno potovali in da se vodji ni niti najmanjša nezgoda pripetila. Potem je povzel besedo eden izmed gruče najodločnejših. Preko lica mu je stala maroga od trnja, toda on se za to ni zmenil.

— Bratje! — je začel, — pa smo, hvala Bogu, en dan že srečno prevalili. Pot ni lahka, toda moramo junaško premagati vse ovire, ker vemo, da nas ta težka pot vodi do naše sreče. Naj nam Bog milostljivi varuje našega vodjo vsake nesreče, da bi nas tudi dalje tako uspešno vodil...

— Jutri bom izgubila, ako je tako, tudi to drugo oko, — je zagodrnjala jezna ona ženska.

— O joj, noga! — zakriči stric, ohrabren po tej pripombi ženske.

Otroci so že kar naprej stekali in plakali, in komaj so jih matere umirile, da so se čule govornikove besede.

— Da, izgubila boš drugo oko — je viknil govornik — pa če tudi obe izgubiš! To ni nič, če ena ženska izgubi oči za tako veliko stvar. To je sramota! Ali misliš na dobro in srečo svojih otrok? Naj nas polovica propade za to stvar, pa nič! Pravo čudo, eno oko! Kaj ti bodo oči, ko je nekdo, ki za nas gleda in nas vodi do sreče? Menda ne bomo radi tvojega očesa in stričeve noge popustili tega plemenitega podjetja!

— Stric laže! Laže stric, samo pretvarja se, da bi se vrnil — so se čuli glasovi od vseh strani.

— Kdor ni za to, bratje, da bi šel — je zopet začel govornik — naj se vrne, samo naj ne stoka in moti drugih ljudi. Kar se mene tiče, bom šel za tem modrim vodjo, dokler bom živ.

— Vsi bomo, vsi za njim, dokler bomo živi!

Vodja je molčal.

Ljudje so ga zopet začeli gledati in šepetati:

— Samo molči in misli!

— Moder človek!

— Glej, kako čelo ima!

— In kako je namrdnjen!

— Resen!

— Korajžen je, vidi se mu po vsem.

— Korajžen: če ga ovira: plot, koli, trnje — vse zruši. Samo tako namrdnjen udari tako s palico in ne govori nič — ti pa glej, kaj hočeš?

(Konec prihodnjic.)

Popravek tiskovne napake.

V zadnji, 52. številki »Slovenije« z dne 7. avgusta t. l. se mi je na 3. strani v sestavku »O g. Francu Škodlarju s pridevkom Čoro« v 17. vrsti pripetila hudo neljuba tiskovna napaka. Postavil sem cel stavek, ki se glasi: »Resni in strokovno izobraženi ljudje pri nas nimajo svoje sodbe o besedovanju g. Fr. Škodlarja v »Jutru« in »Slov. Narodu.« Pravilno se mora glasiti ta stavek: Resni in strokovno izobraženi ljudje pri nas imajo svojo sodbo o besedovanju g. Fr. Škodlarja v »Jutru« in »Slov. Narodu.« Predrugičil sem cel smisel stavka, kar s tem popravljam in prosim bralce, da vzamejo v vednost ta popravek, g. avtorja sestavka pa, da mi oprostijo. Stavec.